

מסורת הש"ס

א) [פסחים טז, ט] שם ת"כ חוריע פ"יב הי"ג, ספרי נשא א, א מכות יב: ע"ש, ד) ע' ספרי מסעי קט, ה) מגילת ט: תמורה יד ת"כ אחרי פ"ט הל' ה-ה, ספרי ראה סה, ירוש' מגילה פ"א סה"א, ו) [תמורה יד:] ת"כ שם ה"ו, ו) ירוש' מגילה פ"א הי"א ועי' שם הי"ב ופסחים פ"ד ה"ד, ח) [מגילה ט:] ירוש' מגילה שם, ט) ראה יהושע ה' י, ו) [נע' מה שתרלו מו' לעיל ט:] ד"ה לע"פ ונמנחות ז, ד"ה מה, וע' מ"ש לעיל מה. במו' ד"ה ואמאן, ו) [ויכ"כ מו' שנת קמח, ד"ה ומנן וע' מ"ש על דלן]

הגהות הב"ח

א) (רש"י ד"ה וכל שהצטור וכו' ככלל מותרות צמות יחיד כלי' וכו'):

הדב"ח:

שינויי גוספאות

א) צ"ל אי"כ נמצאו (ש"ח):
ב) משתלחין חוץ למחנה ארת והתורה אמרה בדר ישוב לבדו ישוב שלא יהיו נמצאים אחרים יושבים עמו. אלא כולה הוו ומחנה גולה לא היה קלטה ומאי לא היה וכו' (ש"ח: ט)
ד) בחיך, דן מקום במקומך [סוף המקום שלך (גדלין)].
ה) תיבת היה נמחק (ש"ח):
ו) צ"ל מנחות וניירות קריבין בכתוב. ובק"ל אטו אלא רש"י שלג גרס כן בגמ': ו) צ"ל ליחיד מציאו מתי' וק"ל (ש"ח: ונתי' אומ' ית). וכן לתא צי"מ צי"מ ונכרי' ד"ה הגי' קולט: בן אע"פ דכור זה, ועד' פסד"מ תלקו הדבורים ללפנינו (דקיס' ויכ"ב חס"י: וי' לעיל אות ו, ועי' בחס"י: יט) צ"ל ככלל. ותיבת כו' נמחק (ש"ח: ב) כתיב ויחננו בני ישראל בגלגל ויעשו את הפסח (יהושע ט: כ"ג).
ב) [הגדרי']:
ג) [בא] צ"ל פסחים (ש"ח):
ד) [בא] ולקמי' (ביי"ח):
ה) [בא] צ"ל קרבו. וכן בסמוך (ש"ח):
ו) [בא] בין אהל מועד כלי' (ש"ח):
ז) צ"ל וזה (בא) (בא) צ"ל ומשעמיהו (בכח"י וד"ח):
ח) בנ"ש מוסף נדרים ונדבות וקריב' בבמה קטנה:
ט) כקטנה באלה גולגל ויעשו את הפסח (ש"ח: ו) [בא] תיבת לא נמחק (שסכ"י וחס"י: ל) צ"ל אוכלן [בא] צ"ל הוי כיצא (בכח"י: ל) תיבת כו' נמחק (בכח"י:)

פרת חטאת

נמאלו זצין וטמאי מתים משתלחין חוץ למחנה. שכינה לצדה דהא שניהם מותרין במחנה ישראל כדאמרנ' בפסחים ב' אלו דברים (דף סו.): **מחניהם**. שני מחנות משמע אחת ^א לכל זב ואחת לכל טמא נפש אלא ודאי הואי מחנה לזיה ומשתלחין טמאי מתים ממחנה שכינה

ומותרין במחנה לזיה וזצין ובעלי קריין משתלחין חוץ למחנה לזיה: **אלא מאי מחנה ישראל לא הואי**.

ומשילא חוץ למחנה לזיה שוב אין שם ^א קבע מחנה והרי הוא כשדה בעלמא ומותרין מנורעין לישב שם האריכין להשתלח ממחנה ישראל וישבו עכשיו עס הוצין: **אי"כ נמאלו זצין ומנורעים**. חוץ למחנה לזיה בלנד: **אלא כולוה סוו**. ודקמני לא היו אלא שתי מחנות לענין קליטה הוא דנסתלקה תורת מחנה לזיה מלקלוט את ההורגים שוגג: **ושמאי לך מקום י**: **חייך**. רמז לו הקב"ה למשה צמתה תורה שיזכה למנוה וזו כדכתיב

(דברים ד) אלו יצידל משה שלש ערים בסוף ארבעים שנה י: **לך מקום**. המקום שלך דהיינו מחנה לזיה אף הוא נקלט י: **מכאן אמרו בן לוי**. שהיה ^א דר בערי מקלט שכל ארבעים ושמנה עשרות של לזים ערי מקלט היו כדאמרנ' במס' מכות (דף יד.) ואם הרג בשוגג גולה לאחד מערי חציריו דדריש ביה נמי הכי ושמתי לך מקום אף הלזים גולים: **ואם גלה בעלזו**. עצמו כגון משכונה לשכונה: **פלגו קולטו**. דומיא דמדבר שהיה ^א מחנה לזיה קולטת: **כל הנידר והנידז קרב בצמה**. קטנה דאילו בצמה גדולה ע"כ קרבו חוצת כצור דכתיב ^א ויעשו את הפסח בגלגל אלא בקטנה ואמר ^א דקרבי נדרים ונדבות ולא חוצות ובתורת כהנים מני לה ^א כהדיא לר' מאיר: **מנחום וניירות**. נידר ונידז הוא וקרבי: **כל שאין נידר ונידז אין קרב בצמה**. קטנה כדיליף טעמיה לקמיה [ע"כ] שאין יחיד מקריב חוצה בשעת היתר הצמות ואפילו

בגדולה וצבור בקטנה לא מקריב כו' ^א אישתכח דאין חוצות קריצין בקטנה. ואי קשיא לר' מאיר אי"כ יחיד לא עשה פסחו בגלגל וקרא כתיב ^א ויעשו את הפסח (במדבר ט) פסח קרבן צבור קרי ליה דאסי ככנופיא במס' יומא (דף גא.) והכי נמי בדרי"ש קתני אף צבור לא הקריבו אלא פסחיהם ^א אלאמא קרבן צבור קרי ליה. לקמן ^א יליף טעמא דכולהו: **לא קרבי** ^א כו'. לאפוקי מנחות וניירות **לא קרבי** בצמה קטנה: **כל שהצבור והיחיד מקריצין צאהל מועד שצמדבר**. דהיינו כל הקרצנות כולן נדרים ונדבות וחוצות (שקצוע להם זמן) מקריצין צאהל מועד שצגלגל דהיא צמה גדולה. והשתא פליג אדרי"מ ואדרצנן דמדקתני כל שהצבור כו' לאשמעינן דאין חילוק צאהל ^א מועד שצמדבר לאהל מועד שצגלגל מכלל דשמעינהו לר"מ ורבנן דאמרנ' יש חילוק ומה ^א חילוקו שאין יחיד מקריב צו חוצות וטעמייהו ^א נמי שמעינן לקמן [ע"כ] דאפי' בצמה גדולה לא קרבי ליחיד אלא נדרים ונדבות ולר' מאיר מנחות וניירות ככלל ^א ^ב: **צמות מופרות**. צמות יחיד: **וצממו שצראש הגג**. היא צמת יחיד: **אלא עולה ושלמים**. ולא מנחות וניירות: **וכאן וכאן**.

צמת צבור וצמת יחיד לא קרבו בהן ליחיד אלא עולות ושלמים. ולקמן [דף קיח.] פריך היינו תנא קמא דהא חכמים דלעיל נמי הכי אמרי: ר' שמעון פליג אכולהו דכולהו ספירא להו דאין חילוק לצבור צין מדבר לגלגל בצמה גדולה ורבי שמעון אומר אף צבור עזמם לא הקריבו בגדולה יותר מיחיד בקטנה ^א ^א: **אלא פסחים כו'**. אצל לא ^א ^א פר העלם דבר ושעירי עזודת כוכבים לא קרבו להם בגלגל: ^א

פרק ארבעה עשר זבחים

קיו.

בשעת סילוק המסעות אין נפסלין אלא מוליכין עמו ובמקום חנייתן אוכלין ^א במחנה כך פירש בקונטרס ונראה דאף שעת ^א הליכתם שרי כיוון דאמרנ' לעיל (דף סא.) אע"פ שנסע אהל מועד הוא דוקא לקדשים קלים אע"פ שנסע אהל מועד הוא אצל קדשי קדשים דצעי מחילה כיוון

דנסתלקו מסעות אין מחנה שכינה קיים ולחם הפנים ושאר קדשי קדשים מופסלי ציונא כדמוכח במנחות ב' שמי הלחם (דף נה.) ולעיל ב' קדשי קדשים (דף ס:) דלמר בשני מקומות קדשים נאכלין ומוקי לה בקדשי קדשים ולאחר שיפרקו לזים את המשכן היינו כל זמן שלא נסע מכל וכל דעדיין המוצח וקלעי החצר במקומן ואז"ת בריש שמי הלחם (מנחות דף נה.) דפליגי בלחם הפנים אם נפסל במסעות ומפרש דצמסודר כ"ע לא פליגי זלא מופסיל כי פליגי במסולק מלא דלמר אינו נפסל כדדרשינן דלע"פ שנסע אהל מועד הוא ואיך הואו לדגלים הוא דאתא פ"י להודיע אחז דגל יסע תחלה והשתא אמאי לא משני דאתא לקדשים קלים ולקדשי קדשים קודם סילוק הקלעים ^א ^א והתורה אמרה בדר ישוב. שלא יהו טמאים אחרים יושבים עמו ואע"ג דהך סוגיא לר"ש והך דרשא לר' יהודה דלר"ש דריש ליה מקרא אחרניא בפסחים בריש אלו דברים [דף סא.] ניחא ליה להש"ס לאקווי דרשא הפסוטה והקפ"רה ^א ^א פלכו קאשתו. קף דגושה בצממיה ^א כמו נסך נסכו: **עיר שקאשתו בבר**. עיקר קרא ציונא שרג צעיר מקלטו ומרזייהו מניחו במכות פ"ב (דף יב:) הרג צאומה העיר גולה משכונה לשכונה ולוי גולה מעיר לעיר ושמא היינו למתחלה דצן לוי גולה מעיר לעיר אצל דיעבד הא אמרנ' דלס גולה לתוך פלכו פלכו קלטו ומפלך לפלך היינו מעיר לעיר ואם גולה לתוך פלכו כגון משכונה לשכונה וכן משמע פ"י הקונטרס אי נמי גס למתחלה אין זקוק לצאת מן העיר והא גדולה לעיר אחרת כדי להלך כולה ובתחומה דאי צעירו משכונה לשכונה אם חור לשכונתו כיא ^א חוץ למחוס: **כל הנידר ונידר קרב בבמה**. אפי' מנחות וניירות קרב בצמה קטנה כדמפרש ושאין נידר ונידז אין קרב בצמה קטנה דאילו צבור אין מקריצין בקטנה וחוצות דיחיד אפי' בגדולה לא קרבי בשעת היתר הצמות לר' מאיר כדמוכח מלתא דר' יהודה כדפי' בקונטרס דמדקאמר ר' יהודה כל שהצבור ויחיד מקריצין כו' מכלל דשמעינהו לר' מאיר ורבנן שיש חילוק וזהו חילוקו שאין יחיד מקריב חוצות בגלגל אפי' בצמה גדולה דר' מאיר ורבנן דרשי לא מעשו בגלגל ככל אשר אנחנו עושים פה היום חוצות ואפי' בצמה גדולה אלא איש הישר צעינו יעשה ישרות דהיינו נדבות ר' יהודה סבר דכי כתיב הישר אצעינו קאי דהיא צמת יחיד: **רבי שמעון אומר אף צבור לא הקריבו כו'**. פ"י בקונטרס ר"ש פליג אכולהו דכולהו ספירא להו דאין חילוק לצבור צין מדבר לגלגל בצמה גדולה ור"ש אומר אף צבור עצמן לא הקריבו בגדולה יותר מיחיד בקטנה אלא פסחים כו' ^א ^א

מכאן אמרי בן לוי שהרג גולה וכו'. יש לפרש מכאן אמור שיש מקלט גם (הלויים) (ללוי) ההורג דקא מצי אמר משה ושמוני לך, (ופי' בתרא דלעיל) וכיון דבן דרעי המקלט הוא ודרתם יצטרכו לגלות מפלך לפלך. אבל רש"י זיל פ"י במסכת זבחים דמכאן דאצי"ג דלכתחילה גולין מפלך קולטו נקט לה, דכיון דאמרין דבמדבר היו גולין למחנה לזיה בין ישראל בין לזוי ההורג והוא היה מקום של לזיים, אי"כ נאמר מכאן דאצי"ג דלכתחילה גולין מפלך לפלך מיהו אם גלה בן לוי לפלכו פעם (אחרת) [אחת] וחזר והרג שם פלכו קולטו משכונה לשכונה כי היכי דעבדינן בישראל. והיינו דאמרין אמר רב אחא בריה דרב איקא מאי קרא דעבדינן הכי אפילו בישראל שהיה בעיר מקלטו והרג שם נפש אחרת בשוגג שהיה גולה משכונת לשכונה, דכתיב כי בעיר מקלטו ישוב עיר שקלטתו ככו, והאי קרא ודאי לא מוכח דמיייר דלעלמא. כן ג"ל לפרש שיטה זו. וי"א דמאי דאמרנ' דבן לוי פלכו קולטו בדריעא אף בהריגה וגלות ראשונה דקאמרין דדיינינן ליה

בישראל בגלות שניה. וגם הוא נכון. ומיהו לתרזיוויהו פירושו מאי קרא דישראל מייית ראיא לבן לוי כדפרישית (עיריצי' מוטס י:):

עין משפט ונר מצוה

א מיי' פ"ג מהלכות ציאת המקדש הלכה ג:
ב ב מיי' פ"ח מהלכות רוחם הלכה ה:

תורה אור השלם

- מוזכר עד נקבה תשלחו אל מחזין למחנה תשלוחם ולא יטעווא את מחניהם אשר אני שכן בתוכם: במדבר ה, ג
- כל ימי אשר תדגוע בו יטעוא טעוא הוא בדרך ישוב מחזין למחנה מושבו: במדבר ה, ג

- ויקרא יג, מו
וְאֶשֶׁר לֹא צִדָּה וְהָאֲלֹדִים אֲנִי לְיָדוֹ וְשׁוֹמְיָם לָךְ מִקֹּדֶם אֲשֶׁר יָנוֹס שְׁקֹדָה:

- שמות כא, יג
כִּי בְעִיר מִקְלָטוֹ יֵשֶׁב עַד מוֹת הַבֶּהֱן הַגָּדוֹל וְאֶחָדִי מוֹת הַבֶּהֱן הַגָּדוֹל יָשׁוּב וְהָרָצָה אֶל אֶרֶץ אֲחֻזָּתוֹ:

- במדבר לה, כח

מוסף רש"י

ולא יטעואו את מחניהם חן מחנה לזה ומחנה לזה. מללל כתיב מחנה, משמע מחנה לכל אחד ואחד ואחם חרמי ממות כמיני, וישלחו מן המחנה, מתוך למחנה תשלוחם, והאי מתוך למחנה: דמלרע יתן לו מחנה שלמים: דמלרע ישוב טמא אחר עמו. כגון זכים וטמאי ממים, למדנו לעלמוהו של מלוטע שאול חמור מטייל (פסחים טו.) בחייד. כאן העניינו הקב"ה למשה שזכה למטה זו כמיו שהגדיל שלש ערים: מקום מקומן. שהיה מחנה לזיה קולטת, ואף עיר מקלט יהיו עיר לזיה: מפלך. פלך, מדינה: מאי קרא. דפלו קולטו, כי בעיר מקלטו ישוב. קרא ימינא הוא דלמכת כי שם יצא (מכות יב:) שאין נידר ונידב אין קרב בבמה. פסח ומחלת צמה לא קרי (על"י יד.):

ליקוטים

מכאן אמרי בן לוי שהרג גולה וכו'. יש לפרש מכאן אמור שיש מקלט גם (הלויים) (ללוי) ההורג דקא מצי אמר משה ושמוני לך, (ופי' בתרא דלעיל) וכיון דבן דרעי המקלט הוא ודרתם יצטרכו לגלות מפלך לפלך. אבל רש"י זיל פ"י במסכת זבחים דמכאן דאצי"ג דלכתחילה גולין מפלך קולטו נקט לה, דכיון דאמרין דבמדבר היו גולין למחנה לזיה בין ישראל בין לזוי ההורג והוא היה מקום של לזיים, אי"כ נאמר מכאן דאצי"ג דלכתחילה גולין מפלך לפלך מיהו אם גלה בן לוי לפלכו פעם (אחרת) [אחת] וחזר והרג שם פלכו קולטו משכונה לשכונה כי היכי דעבדינן בישראל. והיינו דאמרין אמר רב אחא בריה דרב איקא מאי קרא דעבדינן הכי אפילו בישראל שהיה בעיר מקלטו והרג שם נפש אחרת בשוגג שהיה גולה משכונת לשכונה, דכתיב כי בעיר מקלטו ישוב עיר שקלטתו ככו, והאי קרא ודאי לא מוכח דמיייר דלעלמא. כן ג"ל לפרש שיטה זו. וי"א דמאי דאמרנ' דבן לוי פלכו קולטו בדריעא אף בהריגה וגלות ראשונה דקאמרין דדיינינן ליה